

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ŽENA OBĚŤ, ŽENA PACHATEL. TRESTNÁ ČINNOST
V POLITICKÉM OKRESE TŘEBÍČ VE TŘICÁTÝCH LETECH
DVACÁTÉHO STOLETÍ

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Rauchová, Ph.D.

Autor práce: Ivana Valová

Studijní obor: Historie

Ročník: čtvrtý

2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 25. července 2012

.....
Ivana Valová

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Jitce Rauchové, Ph.D. za cenné rady a především trpělivost. Poděkování také patří pracovníkům Státního okresního archivu v Třebíči, především panu řediteli Františku Gregorovi, PhDr. za ochotu a vstřícnost. Děkuji také své rodině za podporu a pochopení.

Anotace

Hlavním centrem zájmu předkládané bakalářské práce *Žena oběť, žena pachatel. Trestná činnost v politickém okrese Třebíč ve třicátých letech dvacátého století*, jsou trestné činy, kterých se dopustily, nebo obětí kterých se staly ženy (kuplířství, znásilnění, manželské neshody apod.) v Třebíči. První část práce se zabývá obecnou rovinou soudnictví a postavení žen ve společnosti v první polovině dvacátého století. Druhá část již řeší konkrétní případy. Hlavní pramennou základnu představují trestní spisy Okresního soudu v Třebíči. Závěrem práce je snaha reflektovat vnímání konkrétního deliktu veřejností.

Annotation

The main point of this thesis *Woman victim, woman offender. Crime in the district Třebíč in the thirties of the twentieth century*, are the offenses committed by women or the victim of whom were women (procuring, rape, marital discords etc.) in Třebíč. The first part of this bachelor thesis deals with judiciary and status of women in society in the first half of the twentieth century. The second part of thesis describes specific cases. The main source bases are criminal files of district court in Třebíč. Finding of this work is to reflect the public perception of a particular offense.

OBSAH

1 Úvod	7
2 Vývoj soudnictví v Čechách od poloviny devatenáctého století do roku 1938	10
3 Politický okres Třebíč.....	13
4 Žena v první polovině 20. století.....	16
5 Ženy na okraji společnosti	20
6 Kriminální činnost v politickém okrese Třebíč.....	26
<i>6.1 Kazuistika konkrétních případů .....</i>	<i>26</i>
6.1.1 Případ: Roman Adamec – svedení pod slibem manželství.....	26
6.1.2 Případ: Josef Drábek a Kristina Drábková – zlé nakládání mezi manželi.....	29
6.1.3 Případ: Zdenka Janíková a Otta Ferda, strážník v Třebíči – cizoložství	31
6.1.4 Případ: Kristina Vokurková a František Havlena – kuplířství.....	33
6.1.5 Případ: Bedřich Němec z Třebíče - podezření z násilného smilstva	35
<i>6.2 Zákony, morálka, maloměsto .....</i>	<i>37</i>
7 Závěr	41
8 Seznam pramenů a literatury	43
<i>Prameny.....</i>	<i>43</i>
<i>Literatura.....</i>	<i>43</i>
<i>Internetové zdroje .....</i>	<i>45</i>
9 Seznam příloh.....	46

1 Úvod

Ženská kriminalita tvořila vždy menší část společenské trestné činnosti. Jako pachatel a zločinec byl stereotypně vnímán muž, žena byla většinou oběť. Pokud se však žena stala pachatelkou trestného činu, byla mnohdy trestána přísněji než muž. Mezi nejčastěji páchané, a historicky doložené zločiny žen, jsou mravnostní delikty jako prostituce, smilstvo, „vyhnání plodu“. Hlavním tématem předkládané bakalářské práce je kriminální činnost konaná ve třicátých letech dvacátého století v politickém okrese Třebíč, ve kterých figuruje žena jako oběť nebo jako pachatel. Zájem byl kladen především na mravnostní delikty a posouzení, zda stereotypní pohled na trestnou činnost žen zůstal zachován i v moderní prvorepublikové době.

Politický okres Třebíč jsem zvolila z důvodu, že Třebíč je mým rodištěm, tudíž téma bakalářské práce je pro mě osobně zajímavější. Okres Třebíč zahrnoval více než šedesát okolních obcí, přesto celkový počet obyvatel okresu nepřesahoval šedesát tisíc. Velký rozvoj nejen v průmyslu zaznamenalo středně velké město Třebíč v průběhu dvacátých a třicátých let. Roku 1935 probíhaly velkolepé oslavy *Třebíč 600 let městem*, na které byly pozvány významné osobnosti z celé Československé republiky. Rozvoj se opět zpomalil během druhé světové války, jednou z příčin mělo být vyhnání židů z Třebíče a jejich transporty do koncentračních táborů.

Hlavní pramennou základnu k tématu představují zápisy soudních přelíčení z fondu Okresního soudu Třebíč, uloženém ve Státním okresním archivu v Třebíči. Každá složka představuje jeden případ. Ve složce jsou zapsané veškeré výpovědi svědků, obžalovaných, domněnky vyšetřujících, průběhy hlavních přelíčení a konečně i zápisy z vyhlášení rozsudků. U vyslychaných je vždy uvedeno jejich celé jméno, datum a místo narození, povolání, náboženské vyznání a zpráva o pověsti a majetku. Lze si tak udělat představu, jaké vrstvy lidí se trestných činů dopouštěly. U žen bylo jako povolání nejčastěji uváděno – manželka, u mužů dělník. Souhlasí tak tradiční spojování mravnostních deliktů s dělnickým prostředím. Městské kroniky nemohly být použity, protože v okresním archivu nejsou uloženy. Důvodem absence kronik mohla být změna archivářů, která proběhla v roce 1931 nebo také ztráta kronik během německé okupace, kdy se musely odevzdat do rukou nacistů.

V bakalářské práci se objevují odkazy na rozmanitou literaturu. Opěrným bodem práce se stala například kniha Jindřicha Francka *Zločin a trest v českých dějinách*.¹ Nejsou v ní vypsány jen známé kriminální případy, nalezneme zde i průřez historie české trestněprávní úpravy, důležité k pochopení vývoje výměru trestů v dějinách. Důležitou knihou k „dějinám žen“ bezesporu patří dílo Mileny Lenderové a kolektivu autorů.² Práce přibližuje ženu ve svém genderovém stereotypu i jako ženu, která se snaží prosadit ve společnosti. Důležitou literaturou pro období první republiky představuje třídílná syntéza Zdeňka Kárníka.³ Zabývá se komplexně politikou, hospodářstvím, rozvojem obyvatelstva, sociální sférou i kulturou, práce tak nepůsobí jako rozdrobená, ale ucelená. Mezi starší badatele, kteří se ve svých pracích zabývali trestněprávní problematikou patří například Zikmund Winter, který mimo jiné věnoval pozornost hrdelnímu soudnictví a Čeněk Zíbrt, jež se zaměřil na podobu trestů za určitá provinění.⁴ Z dnešních badatelů se konkrétní kriminální činností a mravními delikty pro období raného novověku zabýval například již zmíněný Jindřich Francek.⁵

Celá práce je rozdělena na dvě části, obecnou a praktickou. První kapitola se snaží přiblížit vývoj soudnictví od poloviny devatenáctého století do konce třicátých let století dvacátého, rovněž k jakým změnám došlo po vzniku samostatné Československé republiky 28. října 1918. Druhá kapitola pojednává o politickém okrese Třebíč, poli jeho působnosti, ale i o každodenních věcech – zaměstnání obyvatel trebičského okresu, školství. Také je přiblížen vznik Okresního soudu. Jak už název práce napovídá, do centra zájmu se dostávají ženy. V bakalářské práci je jim věnována třetí a čtvrtá kapitola. Ve třetí kapitole se čtenář dozvídá o jejich společenském postavení v první polovině dvacátého století. Nelze se ovšem omezit pouze na konkrétní dvacáté století bez uvedení do kontextu se stoletím devatenáctým. Ženy svého místa ve společnosti dosáhly dlouhým bojem, spojeným s předsudky a zastaralými názory, že žena patří do kuchyně. Nakonec heslo „Žena budiž na roveň postavena muži kulturně, právně

---

¹ Jindřich FRANCEK, *Zločin a trest v českých dějinách*, Praha 1999.

² Milena LENDEROVÁ a kol., *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, Praha 2009.

³ Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře první republiky (1918-1938), díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929)*, Praha 2003; Týž, *České země v éře první republiky (1918 – 1938), díl druhý. Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930 – 1935)*, Praha 2002; Týž, *České země v éře první republiky (1918 – 1938), díl třetí. O přežití a o život (1936 – 1938)*, Praha 2003.

⁴ Zikmund WINTER, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV. a XVI. věku I – II*, Praha 1890-1892; Čeněk ZÍBRT, *Zpráva Jana Jeníka z Bratřic o trestech lidu poddaného ve století 18. a trestech řemeslníků nepoctivých, ČL 4*, 1895, s. 119-122.

⁵ J. FRANCEK, *Zločin a sex v českých dějinách. Manželské spory a sexuální kriminalita v raném novověku*, Praha 2000.

a politicky“⁶ platilo. Ženy ale nežily jen ctnostný a mravný život, takovým ženám „na okraji společnosti“ je věnovaná poslední kapitola obecné části. Zmiňuje se o prostitutkách, obyčejných zlodějkách, ale i vražedkyních. Nevyhne se ani výčtu konkrétních paragrafů trestního zákoníku 117/1852 Ř.z. – *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích*, který platil od roku 1852 až do roku 1950. S některými obměnami tedy platil téměř sto let. V práci se také vyskytují některé pojmy, které bylo nutné vysvětlit pomocí Ottova nebo Masarykova slovníku naučného, jako například „vyhnání plodu“, dnes bychom řekli interrupce.⁷

A konečně v praktické části bakalářské práce se do centra zájmu dostávají konkrétní muži a ženy, kteří byli ve třicátých letech dvacátého století obviněni především z mravnostních přestupků. Tato práce tak využívá historicko antropologických metodologických přístupů. Konkrétními studovanými případy jsou násilné smilstvo, kuplířství, cizoložství, svedení ke smilstvu pod slibem manželství a zlé nakládání mezi manželi. Vybrané případy splňovaly požadavky kladené na téma práce. Činy se staly ve třicátých letech, aktérem byla žena a jednalo se o mravnostní poklesky. Cílem nebyl jen popis případů, výpovědí svědků a výměr trestů, ačkoliv pro lepší pochopení byl zvolen postup vylíčení skutkové podstaty trestného činu v konkrétních případech. Ale také snaha reflektovat vnímání konkrétního deliktu veřejností, za pomoci regionálního tisku. Po prozkoumání novinových archiválií bylo zjištěno, že tisk se k soudním přelíčením vůbec nevyjadřoval, z toho také plynou závěry popsané v poslední kapitole praktické části práce. Jaké hodnoty vyznávala prvorepubliková společnost? A jak konkrétně byly studované delikty vnímány v průběhu času? Změnil se na ně pohled? I na tyto otázky se práce snaží odpovědět.

---

⁶ M. LENDEROVÁ a kol., *Žena*, s. 454.

⁷ Podrobněji k této problematice Kateřina NOVOTNÁ, *Proměny právního postavení žen v evropských státech ve 2. polovině 20. století. Umělé přerušování těhotenství*, bakalářská práce, České Budějovice 2012.

2 Vývoj soudnictví v Čechách od poloviny devatenáctého století do roku 1938

Roku 1849 vydal císař František Josef I. nařízení, které se stalo základem novodobého soudnictví. V platnost vešlo 1. července 1850, do té doby vykonávaly funkci politickou, justiční a finanční patrimoniální úřady.⁸

Pro soudnictví byly roku 1850 zřízeny tři základní instance. Nejnižší jednotkou se staly soudy okresní, které řešily nejmenší věci trestní i civilní a rozhodoval zde samosoudce. Trestní řízení se začalo podáním obžaloby, advokáti měli čas sehnat si veškeré podklady, svědky a následovalo hlavní přelíčení, které bylo jádrem procesu. Po vyslechnutí všech svědků a důkazového materiálu soudce vynesl rozsudek. Proti rozsudku se dalo odvolat, ale pokud se rozsudek i poté potvrdil, obžalovanému nezbylo než se výkonu trestu podrobit. O závažnějších zločinech rozhodoval krajský soud v čele s několikačlennými senáty. Okresy byly vytvářeny tak, aby se od sebe nelišily ani rozlohou, ani počtem obyvatel.⁹ Druhou instancí byly vrchní zemské soudy (v Praze pro Čechy a v Brně pro Moravu a Slezsko). Třetí instancí byl nejvyšší dvůr soudní a kasační ve Vídni, platil pro oblast celého státu.

Postup instancí byl následující: Za prvé okresní soud, proti jeho rozsudku se bylo možné odvolat ke krajskému soudu, proti jeho rozsudku pak k soudu nejvyššímu. Za druhé krajský soud, proti jeho rozsudku šlo odvolání k vrchnímu soudu a odtud k nejvyššímu soudu.¹⁰

V letech 1855 – 1868 byla spojena politická správa se soudnictvím v tzv. smíšených okresních úřadech. V srpnu roku 1868 došlo k definitivnímu oddělení soudnictví od politické správy a osamostatnění okresních soudů. Tato reforma přežila zánik Rakouska-Uherska a byla převzata československým státem.

Nově vzniklý Československý stát hned v den svého vzniku, 28.10. 1918, převzal celý rakousko-uherský systém veřejné správy a právní řád a v únoru roku 1920 byla prozatímní ústava (č. 37/1918 Sb.) nahrazena ústavní listinou (č. 121/1920 Sb.).¹¹ Všeobecná ustanovení obsahuje hlava první, hlava druhá se týká moci zákonodárné,

---

⁸ J. FRANCEK, *Zločin*, s. 62.

⁹ Karel SCHELLE, *Vývoj veřejné správy v letech 1848-1948*, Praha 2002, s.28.

¹⁰ Bohumil JANDA, *Československá vlastivěda, díl V.*, Praha 1931, s. 387-388.

¹¹ J. FRANCEK, *Zločin*, s. 62-69.

třetí hlava moci vládní a výkonné, tzv. nižší správy. Demokratické zásady soudnictví uzákonila její čtvrtá hlava. V úvodu konstatovala, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, trestněprávní záležitosti mají řešit občanské trestní, vojenské trestní, případně

i výjimečné soudy. Soudci jsou nezávislí, jmenování trvale, nesmějí zastávat jiné placené funkce. Soudní jednání je ústní a veřejné, v trestním řízení platí obžalovací zásada, rozsudky se vyhláší jménem republiky veřejně. Prezident republiky má právo udílet amnestii, může tak promíjet a zmírňovat tresty. Pátá hlava je věnována právům, svobodám a občanským povinnostem, šestá hlava ochraně národních, náboženských a rasových menšin.¹²

Jedním z hlavních úkolů soudnictví v ČSR bylo vybudování nejvyšších instancí justiční správy a soudnictví a provedení reforem. Nejvyšší instancí justiční správy se stalo ministerstvo spravedlnosti zřízené zákonem č. 2 ze 2. listopadu 1918. Ve stejný čas byl zřízen i Nejvyšší soud jako III. stolice pro věci civilní a nejvyšší stolice pro věci trestní, jehož původní sídlo bylo z Prahy zákonem č. 216 z roku 1919 přeloženo do Brna. Organizace soudů I. a II. stolice byla ponechána – sborovými soudy I. stolice zůstaly v českých zemích krajské, resp. zemské soudy a sborovými soudy II. stolice zůstaly vrchní zemský soud v Praze pro Čechy a v Brně pro Moravu a Slezsko. Dne 15. března 1929 vstoupil v platnost zákon, kterým byly sjednoceny názvy těchto soudů na celém území republiky.¹³

Existovala celá řada dalších, specializovaných soudů, například živnostenské soudy, které vznikaly v Rakousku od roku 1896; pracovní soudy, pojišťovací soudy, lidové soudy, lidové soudy pro trestání válečné lichevy (lichevní soudy). Nově byly zákonem č. 48 z roku 1931 vytvořeny soudy mládeže. Tento zákon konstatoval, že nedospělí (do 14-ti let) nemají trestní odpovědnost a řešení jejich deliktů přenechal poručenským soudům. Trestné činy mladistvích (14 – 18 let) se nazývaly provinění, platily pro ně snížené trestní sazby. Delikty, které měly povahu přestupků, projednávali soudci mládeže u okresních soudů. Trestné činy na úrovni zločinů a přečinů příslušely před senáty mládeže u krajských soudů.¹⁴

---

¹² Eva BROKLOVÁ, *Československá demokracie. Politický systém ČSR 1918-1938*, Praha 1992, s. 26 – 69.

¹³ Jan JANÁK, *Vývoj správy v českých zemích v epoše kapitalismu II. Období první a druhé republiky a okupace (1918 – 1945)*, Praha 1971, s. 155-157.

¹⁴ Tamtéž, s. 157-160.

Vězeňství bylo v Československu po převratu nově vybudováno. Mimo jiné zde působilo 379 věznic okresních soudů pro odpykávání trestů uložených okresními soudy a pro vyšetřovance. Vláda také usilovala o zkvalitnění věznic, proto vydala vězeňské předpisy, domácí řády pro trestnice a věznice, služební řády pro úředníky a dozorce. Samostatné trestnice spravovalo od roku 1922 ministerstvo spravedlnosti.

Základem trestního práva zůstal ve dvacátých a třicátých letech rakouský trestní zákoník (č. 117/1852 ř.z.), ovšem přizpůsobený republikánskému zřízení. Časem jej doplnily další právní předpisy, které reagovaly na aktuální potřeby státu.¹⁵

---

¹⁵ J. FRANCEK, *Zločin*, s. 72-73.

3 Politický okres Třebíč

Roku 1868 bylo zřízeno okresní hejtmanství v Třebíči, v jehož obvodu působily dva soudní okresy – soudní okres Třebíč a soudní okres Náměšť nad Oslavou. Procesem rozlučování jednotlivých politických obcí se postupně jejich počet v obou soudních okresech zvyšoval. Roku 1925 vzrostl počet obcí politického okresu Třebíč až na 66 a v této podobě se stabilizoval až do roku 1949. K soudnímu okresu Náměšť nad Oslavou po změnách trvale příslušelo 37 obcí. Rozloha politického okresu Třebíč činila ve 30. letech 20. století 71 989 ha, počet obyvatel se pohyboval okolo 59 991.¹⁶

Území okresu bylo vesměs osídleno českým obyvatelstvem. Více obyvatel německé národnosti bylo jen v Třebíči a výrazně se snížilo po roce 1918. Z obyvatel jiné národnosti to byli především Židé, roku 1930 jich v Třebíči žilo 177.

Naprostá většina obyvatel politického okresu byla katolického vyznání. Postupně se snižoval podíl obyvatelstva židovského vyznání, naopak se zvyšoval podíl evangelíků a příslušníků československé církve.¹⁷

Oblast politického okresu byla z hlediska zemědělství počítána k méně úrodné. Hlavními plodinami byly obilniny, především žito a oves, a také brambory. Nechyběl ani chov vepřového a hovězího dobytka.¹⁸ Ve 20. století podstatně vzrostla zaměstnanost obyvatel pracujících v průmyslu. Patří mezi ně odvětví stavební, dřevařské, oděvní, ale nejvýznamnějším průmyslovým odvětvím v politickém okrese se stala obuvnická výroba. Ve 30. letech zastavily výrobu třebíčské koželuzny, zakoupila je společnost Tomáše Bati a na jejich místě začala stavět dělnické kolonie. Začal se rozvíjet i pletařský průmysl.¹⁹ Na počátku dvacátého století byla Jaroslavem Bakešem založena nemocnice. Lze říci, že v průběhu dvacátých a třicátých let prožívala Třebíč skvělý rozkvět, který byl zastaven příchodem nacistů.

Co se týče základního vzdělání, byly školy v Třebíči zřizovány postupně. Na počátku 20. století byly v Třebíči dvě pětileté české obecné školy chlapecké, dvě

---

¹⁶ Josef BARTOŠ, Jindřich SCHULZ, Miloš TRAPL, *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960*, svazek XII, Ostrava 1990, s. 20 – 25.

¹⁷ Katolíků bylo roku 1930 55 591 obyvatel, židovského obyvatelstva 356, evangelíků 900 a 1674 obyvatel se hlásilo k československé církvi. Tamtéž, s. 26 – 28.

¹⁸ František DVORSKÝ, *Vlastivěda moravská II.*, Brno 1906, s. 29-30.

¹⁹ J. BARTOŠ a kol., *Historický místopis*, s. 30 – 32.

pětiletá česká obecná škola dívčí, trojtřídní česká měšťanská škola chlapecká a dívčí, a také trojtřídní německá měšťanská a obecná škola, zvláště pro chlapce a pro dívky.²⁰

Po první světové válce byl v Třebíči velký nedostatek školních budov, rozhodlo se tedy o stavbě nové budovy. Stavba začala dne 5. září 1921 na Hanělově ulici (dnešní Hasskova ulice). V pátek 1. prosince 1922 bylo slavnostně zahájeno vyučování. V přízemí budovy byla umístěna obecná chlapecká škola, měšťanská škola byla v prvním poschodí a ve druhém poschodí byla dívčí škola. Od roku 1925 nesla název Masarykova škola.²¹

Nakonec v celém Československu nastal rozvoj v oblasti školství, především u středních škol. Společnost si uvědomovala, že bez řádné úrovně vzdělání je nemyslitelné pomýšlet na rozvoj techniky a hospodářství, obchodu, kultury a dalších odvětví. Ve dvacátém století se výrazně rozvrstvuje odborné střední školství, vzniká mnohem více hospodářských, průmyslových, obchodních a dalších škol.²² Středoškolské vzdělání mohli studenti v Třebíči získat v Pokračovací průmyslové škole, zřízené roku 1886, Gymnasiu zřízeném 14. srpna 1871 nebo v Obchodní škole založené roku 1901 městským výborem.²³

Z hlediska politického vývoje okresu existovaly rozdíly mezi venkovem a okresním městem. V prvních poválečných volbách roku 1920 dosáhla Československá sociálně demokratická strana dělnická (ČSD) celkového vítězství v politickém okrese. Následující léta spolu soupeřily strany Československá strana lidová (ČSL) a Agrární strana (AGR). Za nimi se umísťovala Komunistická strana Československa (KSČ), která měla na Třebíčsku poměrně významný vliv. Roku 1935 v soudním okrese Třebíč získala větší množství hlasů i Národní obec fašistická - Gajda (NOF).²⁴

Roku 1850 byl v Třebíči zřízen okresní soud. Svoji úřadovnu, včetně věznice, měl až do roku 1928 v tehdejší městské radnici na nynějším Karlově náměstí, kde se dnes nachází městská knihovna. Po první světové válce se uvažovalo o nové budově okresního soudu, roku 1927 tak byla dokončena nová moderní budova okresního soudu s věznicí v prostoru tehdejších městských stodol. Architektem budovy byl Jan Žák. Sídlo zde měl i finanční úřad, katastrální měřický ústav, důchodkový kontrolní úřad

---

²⁰ F. DVORSKÝ, *Vlastivěda*, s. 155-157.

²¹ Jiří JOURA, *Procházkovy starou Třebíči*, Třebíč 2004, s. 55-58.

²² Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře první republiky (1918-1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 524 – 526.

²³ F. DVORSKÝ, *Vlastivěda*, s. 157 – 158.

²⁴ J. BARTOŠ a kol., *Historický místopis*, s. 35 – 40.

a cejchovní úřad. V průběhu třicátých let 20. století se u okresního soudu vystřídali tři soudcové, do roku 1937 v úřadu působil Dr. Novák, který byl poté povýšen na přednostu okresního soudu. Novými soudci byli jmenováni Dr. Svoboda a Dr. Slezák. Svoboda byl určen k přijímání ústních žalob, návrhů a prohlášení v občanských, právních věcech a věcech soukromých žalob.²⁵

Věznice okresního soudu byla postavena jako součást soudní budovy (při nynější ulici Sadové). V 50. letech došlo ke zrušení vězení při okresním soudu a prostory věznice byly upraveny na kanceláře.²⁶

Okresní soud se zabýval trestnými činy jako jsou krádeže, podvody, zpronevěry (nepřevyšovala-li škoda částku 2.000 Kč), lehké ublížení na těle a další. V okresní věznici se vykonávala vyšetřovací vazba a z trestů na svobodě zpravidla jen ty, které okresní soud uložil. Trestní pravomoc u okresních soudů mohl vykonávat buď jeden nebo i větší počet soudců a rozsudek mohl vynášet jen přednosta okresního soudu nebo okresní soudce.²⁷

---

²⁵ *Z okresního soudu*, Stráž, č. 12, 18.3. 1937, s. 3.

²⁶ J. JOURA, *Procházky starou Třebíčí podruhé*, Třebíč 2006, s. 46-47.

²⁷ Bohumil JANDA, *Československá vlastivěda díl V.*, Praha 1931, s. 412-414.

4 Žena v první polovině 20. století

Společenské postavení žen se v průběhu dějin měnilo. Až do 20. století měl převahu nad ženou muž. Vypovídají o tom dřívější zákony, mravy a zvyklosti a celkové postavení muže ve společnosti. Poté se postavení žen začalo měnit, jednak se více uplatňovaly jako pracovní síla, a také mohly dosáhnout vyššího vzdělání.²⁸

Celá staletí nacházela žena smysl své existence ve vztahu k muži, ať už jako dcera, sestra, manželka nebo matka. Sama byla nesamostatná a nesvéprávná. Nemohla volně nakládat s majetkem, rozhodovat o dětech, které přivedla na svět, ani řešit právní úkony. O všem rozhodoval její otec nebo poručník, později manžel. Tato norma přestala platit až po první světové válce.²⁹

Není proto divu, že pro dívku dlouho existovaly v životě pouze tři možnosti. Vdat se, vstoupit do kláštera a nejhorší variantou bylo zůstat neprovdaná. Neprovdání představovalo většinou přítěž příbuzným, protože představa ekonomicky nezávislé neprovdané ženy byla dlouho nepřijatelná. Sňatek byl často uzavírán z rozumu, od manželů se očekávalo porozumění a společná spolupráce. Teprve mezi válkami definitivně převládlo pojetí manželství jako akt lásky (výjimečně existovala manželství z lásky i v 19. století).³⁰ Před začátkem první světové války se počet uzavřených sňatků v Československu pohyboval okolo 77 000. V období války poklesla sňatečnost až na polovinu předválečného roku, důvod je jasný – spousta mladých mužů musela odejít do války a přítelkyně a snoubenky nechat doma. Není tedy divu, že po válce, roku 1919, nastal extrémní růst počtu sňatků, jejichž počet se pohyboval kolem 123 268.³¹

Až do roku 1919, kdy v Československé republice vstoupil v platnost zákon č. 320/1919 Sb. o civilním sňatku, byl samozřejmostí sňatek církevní. Skládal se z ohlášek a ze slavnostního projevu manželského slibu. Při civilním sňatku nahradila ohlášky úřední deska příslušného správního úřadu. Nejideálnějším věkem „na vdávání“ byl věk v rozmezí 18 až 25 let, muži měli být o 6 až 12 let starší.³²

---

²⁸ Jana BUREŠOVÁ, *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*, Olomouc 2001, s. 22-28.

²⁹ M. LENDEROVÁ, *K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století*, Praha 1999, s. 70.

³⁰ Tamtéž, s. 74-75.

³¹ Z. KÁRNÍK, *České země*, s. 271.

³² M. LENDEROVÁ a kol., *Žena*, s. 109-110.

Při uzavírání sňatku hrála důležitou roli otázka zachovalosti, nebo-li dobrá pověst a čistý trestní rejstřík. U dívek i ve 20. století převládal požadavek panenství před vstupem do manželství, i když první světová válka přinesla určité uvolnění v názoru na předmanželský styk. U mužů byly předmanželské zkušenosti všeobecně předpokládány a tolerovány.³³

O manželství osob, které se nijak neproslavily, většinou informování nejsme. Z matrik lze zjistit, že do první poloviny 19. století bylo normální, když rodiče měli deset dětí. Dospělosti se jich ale dožilo jen pár. Od 70. let 19. století se lidé dožívají vyššího věku, klesá dětská úmrtnost a také počet dětí narozených v jedné rodině. Souvisí to i s rozmachem manželské antikoncepce. Ve 20. století už se tedy setkáváme s plánovaným rodičovstvím. Důvodem je vzdělání i ekonomická situace manželů.³⁴ Ale v poválečném období můžeme pozorovat opětovný nárůst počtu narozených dětí, který se dá přičítat návratu mužů z války.³⁵

Dále lze předpokládat, že mezi manželi docházelo k různým neshodám i fyzickému násilí. Rozpad církevního sňatku byl nemyslitelný, ale roku 1919 byla přijata manželská novela, která umožňovala rozluku z několika stanovených důvodů: tři roky žaláře, úmyslné opuštění partnera, úklady o život, zlé nakládání a ublížení na těle, zhýralý život, duševní poruchy, hluboký rozvrat a vzájemný nepřekonatelný odpor.³⁶

Ke konci 19. století se ozývá stále více hlasů žen, ale i některých mužů, kteří se zaběhnutým chápáním ženy jen jako matky, manželky a hospodyně nesouhlasí. Chtějí pro ženy možnost prosazení se ve společnosti, aby mohly získat vyšší vzdělání, pracovat v odvětvích, které byly do té doby přisouzeny jen mužům. I T. G. Masaryk se již roku 1904 vyjádřil o společenském postavení žen: *„Muž i žena jsou si rozumově i mravně rovni. Nerovnost mezi mužem a ženou není přirozená, není od přírody, ale vyvinula se historicky. A jak v historii dělalo se mnoho chyb, a chyb často osudných, tak stala se také chyba, chyba veliká, potlačením ženy.“*³⁷ Pomale tak přestává platit úsloví *„muži stát, ženě rodina.“*³⁸

---

³³ M. LENDEROVÁ, *K hříchu*, s. 96-97.

³⁴ Tamtéž, s. 100-110.

³⁵ Z. KÁRNÍK, *České země*, s. 272.

³⁶ M. LENDEROVÁ a kol., *Žena*, s. 125.

³⁷ J. BUREŠOVÁ, *Proměny*, s. 22.

³⁸ Gisela BOCKOVÁ, *Ženy v evropských dějinách od středověku do současnosti*, Praha 2007, s. 114.

Na počátku 20. století se objevuje slovo feminismus, znamenalo právo ženy na vlastní místo ve společnosti, na vzdělání, rozvoj osobnosti.³⁹ To se také stalo cílem ženského hnutí a ženských spolků. Spolky usilovaly o zásadní změnu mezi pohlavími, a to zlepšením situace žen v hospodářském, sociálním, politickém a kulturním ohledu. Chtěly dosáhnout ekonomické nezávislosti a účasti na politickém životě. V žádném případě nezpochybňovaly ani manželství, ani smysl mateřství jako naplnění ženství. Nesouhlasily s manželskou podřízeností, omezováním a ženskou povinností poslušnosti.⁴⁰ Nejen v zahraničí, ale i v Československu vznikaly ženské spolky, z nichž neaktivnější byly dva, Ženský klub český a Výbor pro volební právo žen, jejichž zastřešující organizací byla Ženská národní rada. Schválena byla ministerstvem vnitra roku 1923 a hlavní sídlo měla v Praze. Cílem organizace bylo prosadit lepší postavení žen ve společnosti za spolupráce dalších československých i zahraničních organizací a pomocí dalších prostředků, jako budováním ženské knihovny, kde by byla dostupná literatura o ženách. V plánu měly i soustavnou informační činnost ve vlasti i v cizině a vytvářet tak nové veřejné mínění.⁴¹ Takto se na veřejnosti projevovaly ženské spolky zaměřené liberálně, ale v ČSR existovaly i ženské spolky katolické. V ženském katolickém tisku se objevovala žena, která snáší těžký život s krutým manželem, stará se o děti a všechna příkoří trpělivě překoná s vírou v Boha. Šlo jim především o propagaci náboženské víry a mravného života.⁴²

Největším úspěchem žen v první polovině 20. století bylo dosažení práva volit. Ženám v ČSR se to podařilo roku 1920. Ale už Washingtonská deklarace stanovila, že „*ženy budou postaveny politicky, sociálně i kulturně na roveň mužů.*“⁴³ Ženy se tak mohly dostat do obecních, okresních a zemských zastupitelstev i do parlamentu. Zaměstnanost žen se zvyšovala, nejčastěji pracovaly v hostincích, hotelích a kavárnách, jako služebné, úřednice nebo učitelky. Pro mnohá povolání bylo zapotřebí vyššího vzdělání a pro dívky bylo dobrou zprávou, že se v meziválečném období už jen zřídka setkaly s projevy diskriminace a odsuzování jejich vyššího studia. Tyto školy pro dívky byly například v Praze, Hradci Králové, Českých Budějovicích, Plzni, Táboře

---

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž, s. 164.

⁴¹ J. BUREŠOVÁ, *Proměny*, s. 60 – 66.

⁴² Tamtéž, s. 214 – 215.

⁴³ M. LENDEROVÁ a kol., *Žena*, s. 464.

a Chrudimi. Vyučovaly se předměty jako dějepis, zeměpis, český, francouzský a německý jazyk nebo nauka o domácím hospodářství.⁴⁴

Současně se změnou společenského postavení žen se vyvíjel i jejich názor na vztah mezi mužem a ženou. Pokrokově smýšlející ženy požadovaly rovnost sociální a právní v manželství i mimo ně, zavedení civilního sňatku a další. Protipólem se jim staly konzervativněji zaměřené ženy, především členky katolických spolků. Katolické ženy si roku 1926 vytyčily úkoly: „...*bojovat proti občanskému manželství, proti rozluce manželství, proti nevěrecké škole, proti nevěreckým a křesťanským mravům se přičící literatuře a novinám, proti neřesti a zločinům, které hanobí manželství a mateřství a dělají z něho cestu do pekla. Bojovat proti nevázanosti ve styku obojího pohlaví a dalším jevům tzv. moderního života. Žena katolička nechce být pokládána za ženu „moderní“, neboť „moderní“ žena je ta, co zahodila víru a mravy křesťanské.*“⁴⁵

---

⁴⁴ Tamtéž, s. 95.

⁴⁵ J. BUREŠOVÁ, *Proměny*, s. 45-46.

5 Ženy na okraji společnosti

Až do 20. století platilo, že ženské delikty tvořily vždy menší část společensky nebezpečné činnosti, bývaly častěji oběťmi, než pachatelkami trestných činů. To se ale změnilo v období první světové války, kdy ženská kriminalita značně vzrostla, ze 13,5% v roce 1914 na 52,8% v roce 1918. Důvodem byl odchod mužů na frontu, živitelem rodiny se tak stala žena, které mnohdy nezbývalo nic jiného, než se uchýlit ke zločinu. Proto nepřekvapí, že šlo hlavně o zločiny hospodářské, nejčastěji krádeže.⁴⁶

Způsob a vymezení trestu za zločiny byl od 1. září 1852 zakotven pro země Rakousko-Uherska v *Zákonu o zločinech, přečinech a přestupcích*, uvedený patentem č. 117/1852 rakousko-uherského říšského zákoníku. V českých zemích platil s některými úpravami i po vzniku Československa, až do roku 1950. Do roku 1852 platil v Rakouské říši Zákon trestní o zločinech a těžkých policejních přestupcích, vydaný dne 3. září 1803.

Zákoník definuje zločiny tak, že k nim „...*potřebí jest zlého úmyslu. Zlý úmysl dává se však za vinu nejen tehda, když před tím, než se něco předse vzalo nebo opominulo, anebo když se to předse bralo nebo opomijelo, to zlé, které se zločinem spojeno jest, přímo bylo rozváženo a umíněno, nébrž i také, když z některého jiného zlého úmyslu něco předse vzato nebo opominuto, z čehož to zlé, které tím povstalo, obyčejně pochází aneb alespoň snadno pojíti může.*“⁴⁷ Zločiny se trestaly smrtí (oběšením), nebo žalářem, který se dále dělil na dva stupně – na žalář a těžký žalář. V žaláři mohli zločinci zůstat na doživotí nebo dočasně, od šesti měsíců do dvaceti let (§54 a § 55 tr. z.).⁴⁸ Trest žaláře se mohl zstříhat několika způsoby: postem (§ 20 tr. z.), kdy zločinec zůstal maximálně tři dny v týdnu jen o chlebu a vodě; tvrdým ložem (§ 21 tr. z.), odsouzený měl k dispozici pouze lůžko bez příkrývek a mohl takto zůstat také maximálně tři dny v týdnu; samovazbou (§ 22 tr. z.), držení v samovazbě nesmělo trvat déle než měsíc; uzavřením o samotě v temné komůrce (§ 23 tr. z.), tento trest nesměl

---

⁴⁶ M. LENDEROVÁ a kol., *Žena*, s. 553 – 628.

⁴⁷ J. FRANCEK, *Zločin*, s. 65-66.

⁴⁸ Tamtéž, s. 66.

překročit délku trvání tří dnů a vypověděním ze země po výkonu trestu (§ 25 tr. z.), ale tento rozsudek se týkal pouze cizinců.⁴⁹

Mezi zločiny se řadí například vzbouření (§ 73 - § 75 tr. z.), vražda (§ 134 – § 139 tr. z.), odložení dítěte (§ 149 – § 151 tr. z.), těžké poškození na těle (§ 152 – § 157 tr. z.), žhářství (§ 166 a § 167 tr. z.), krádež (§ 171 – §180 tr. z.), křivé obvinění (§ 209 – § 210 tr.z.), násilné smilstvo (§ 125 – § 127 tr.z.) a mnoho dalších.⁵⁰

I když měly ženy v 19. století podřadnou roli v rodině i ve společnosti, což bylo potvrzeno i v právních předpisech, týkal se jich trestní zákoník stejně, jako mužů. Některé zločiny lze i genderově vymezit, jako „násilné vyhnání plodu“, vražda, zabití nebo odložení dítěte, které páchaly převážně ženy, zatímco násilné smilstvo, loupež či souboj se týkali především mužů.⁵¹

Jedním z nejvíce rozšířených trestných činů bylo u žen „vyhnání plodu“, tedy umělé přerušování těhotenství. „*Vyhnání plodu je zločin. Je to jednak úmyslné přičinění potratu, jednak úmyslné přičinění porodu v ten způsob, by dítě narodilo se mrtvé.*“⁵² Ženy, které zůstaly bez prostředků a bez partnera se mohly rozhodnout tak, že buď dítě „s ostudou“ přivedly na svět, nebo se pokusily o potrat – samy nebo s cizí pomocí. Nastávající matky, které chtěly dítě potratit například pily abortivní nápoje, zvedaly těžká břemena, koupaly se v horké vodě, tlačily na břicho, skákaly z výšky, zaváděly si špičaté předměty do rodidel. Podle § 145 tr. z. hrozil ženám žalář v trvání mezi šesti až dvanácti měsíci, v případě zabití dítěte jeden rok až pět let.⁵³ Ale určování trestu bylo velmi subjektivní. Přihlíželo se k prostředí, z něhož žena pocházela i k jejímu předchozímu životu, motivu a provedení trestného činu. Bohužel se potratů dopouštěly i vdané ženy. A to hlavně z důvodů ekonomických, rodina si mnohdy nemohla dovolit živit více dětí. Po celá dvacátá a třicátá léta tak probíhaly rozhovory o beztrestnosti „vyhnání plodu“, alespoň z důvodů sociálních, lékařských (pokud je podezření na postižení dítěte nebo je ohrožen život matky) a kriminálních (k počtí došlo při násilném smilstvu). Hlavními odpůrci se stali katolíci a ženy tak nadále prováděly po celou dobu trvání první republiky nelegální potraty, často končící jejich smrtí.⁵⁴ Občas

---

⁴⁹ Projekt KaKaniien.info, 117/1852 Ř.z. – Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích, dostupné z: <http://www.kakanien.info/Show.aspx?ID=1661> [6.7. 2012].

⁵⁰ Projekt KaKaniien.info, 117/1852 Ř.z. – Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích, dostupné z: <http://www.kakanien.info/Show.aspx?ID=1661> [6.7. 2012].

⁵¹ M. LENDEROVÁ a kol., *Žena*, s. 556.

⁵² *Ottův slovník naučný*, svazek XXVII., Praha 1908, s. 23, heslo Vyhnání plodu.

⁵³ M. LENDEROVÁ a kol., *Žena*, s. 575.

⁵⁴ *Ottův slovník naučný nové doby*, díl IV., Olomouc 2001, s. 1334, heslo Potrat.

se stalo, že žena po porodu své dítě zabila, ať už ze strachu z hanby nebo nenávisti k dítěti. Také vraždy manželů tvořily významnou součást ženské kriminality. Důvodem k zabití manžela mohla mít žena několik - manželské spory, nevěra, alkoholismus, spory o majetek. Nejčastěji volila otravu partnera jedem, například otrušíkem a arzenikem.⁵⁵ Trestem má být podle § 136 tr. z. smrt.

Ostatně trest smrti byl nejvyšším možným trestem, který se udílel za zločiny „*velezrady, veřejného násilí zlomyslným uškozením na cizím majetku, zlomyslným činěním nebo opominutím za okolností zvláště nebezpečných, za zločiny dokonané vraždy, loupežné vraždy a žhářství.*“⁵⁶ Popravy se konaly na dvoře vrchního zemského soudu v Praze na Karlově náměstí, nikoliv mečem, jak tomu bývalo za středověku, nýbrž provazem. Poprava byla vždy velkou událostí a lidé se doslova prali o možnost vidět poslední okamžiky odsouzeného. Nezřídka se také po konci popravy vrhaly na postavenou šibenici, aby si z ní vzali kousek dřeva pro štěstí.

Řemeslo popravčího za Rakousko – Uherska pro české země vykonával Leopold Wohlschläger. Po roce 1918 se stal i státním popravčím pro Čechy a Moravu v Československé republice. Za svůj život byl u pětadvaceti poprav, osmnáct jich vykonal osobně. Musel popravit i jednu ženu, Julii Hummelovou, která roku 1900 zabila svoji pětiletou dceru.⁵⁷ Nespokojenost se zachovalým trestem smrti se výrazněji projevila roku 1923 díky anketě, které se zúčastnilo téměř 350 umělců, právníků, vědců a publicistů. K menší změně došlo až roku 1934, kdy v platnost vstoupil zákon č. 91/1934 Sb. o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech. Namísto trestu smrti mohl odsouzenec skončit v těžkém žaláři na dobu 15 – 30 let nebo i na doživotí. Ovšem jen za podmínky, pokud by byl trest smrti v daném případě nepřiměřeně přísný.⁵⁸ V období první republiky bylo v Československu uděleno 443 trestů smrti. Především za několikanásobné vraždy a vojenské zrady. Avšak 360 mužů a 62 žen dostalo milost od prezidenta a trest jim byl změněn na doživotní těžký žalář nebo na 15 let těžkého žaláře.⁵⁹

Jedním takovýmto příkladem udělení milosti je případ Hildegardy Cecílie Hanikové. K trestu smrti byla odsouzena 3. března 1924 v Brně. Jelikož byla Hilda už

---

⁵⁵ M. LENDEROVÁ a kol., *Žena*, s. 599 – 602.

⁵⁶ J. FRANCEK, *Zločin*, s. 67.

⁵⁷ Poslední popravu vykonal v říjnu roku 1927. Na šibenici skončil vrah a zloděj Martin Lecián. Miloslav JEDLIČKA, *Nejslavnější mordy první republiky*, Praha 2011, s. 131-136.

⁵⁸ J. FRANCEK, *Zločin*, s. 75.

⁵⁹ M. JEDLIČKA, *Nejslavnější mordy*, s. 228.

během procesu těhotná a ve věznici porodila, lid pro ni žádal udělení milosti. Prezident Masaryk jí trest zmírnil na patnáct let těžkého žaláře zostřeného jednou za čtvrt roku půstem a každého 3. září temnou komorou. Nakonec jí byla udělena milost, ale než mohla vězení opustit, zemřela na tuberkulózu.⁶⁰

Prezident T. G. Masaryk byl dlouholetým odpůrcem trestu smrti, několikrát se k tomuto problému také vyjádřil. Karlu Čapkovi například řekl: „*Těžká byla pro mne otázka trestu smrti; stálo mne to mnoho nocí, když jsem měl podepisovat trest smrti, a dni, kdy jsem to učinil, mám ve svém kalendáři poznamenány černým křížkem. Sledoval jsem pozorně, má-li trest smrti vliv na zločinnost; studoval jsem statistiku zločinů a zejména vražd po celou dobu, ale nevidím, že by trest smrti měl účinek odstrašující na lidi zločinné; zločinec ve chvíli vraždy nemyslí na trest, ale na úspěch svého zlého činu. Jistý účinek je na občany ostatní, zejména o věci myslící. Můj argument pro trest smrti není, že je odstrašující, ale že v něm je mravní expiace: vzít člověku život je bezprávi tak strašlivé, že může být usmířeno jen výkupným stejně těžkým. Dělán ovšem patřičný rozdíl mezi vraždou a zabitím a uznávám polehčující okolnosti při každém zločinu, jak to moderní kriminální psychologie vyžaduje; ale ve výjimečných případech nemohu vyvracet, že trest smrti je ve shodě s metafysickým uznáním hodnoty lidského života. Věřím a čekám, že bude zrušen vyšší vzdělaností a mravností obyvatelstva, souhlasem nás všech.*“⁶¹

Trest smrti byl u nás zrušen na 28. společné schůzi Federálního shromáždění 2. května 1990. Zákon o zrušení trestu smrti nabyl účinnosti 1. června.⁶²

Naopak oběti se žena stávala v případě násilného smilstva, jehož definice je podle Ottova i Masarykova slovníku naučného téměř shodná. Oba se shodují, že jde o „*zločin, kterého se dopustí, kdo osobu ženskou učiní neschopnou odporu a v tomto stavu ji zneužije k mimomanželské souloži; stačí, zjedná-li se neschopnost odporu třeba jen nebezpečnou pohružkou. Téhož zločinu se dopouští, kdo k onomu účelu zneužije i osoby ženské, která je bezbranná bez přičinění pachatelova (bezvědomí) nebo nedokonalá 14. roku svého věku.*“⁶³ Pachateli tohoto činu byl vyměřen trest v rozmezí

---

⁶⁰ Tamtéž, s. 57-68.

⁶¹ Karel ČAPEK, *Hovory s T. G. Masarykem*, Praha 1947, s. 182.

⁶² Otakar LIŠKA a kolektiv, *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*, Praha 2006, s. 12.

⁶³ *Masarykův slovník naučný. Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí*, díl V., Praha 1931, s. 59, heslo Násilné smilstvo.

pěti let až doživotí těžkého žaláře. Zajímavostí je, že i ve třicátých letech 20. století stále platilo, že manžel se na manželce násilného smilstva dopustit nemůže.

Kromě zločinů obsahuje trestní zákoník přečiny a přestupky, které byly definovány jako „...vesměs činění neb opomíjení, ježto každý sám od sebe za nedovolená poznati může; anebo taková, kde činitel dle svého stavu, své živnosti, svého zaměstnání anebo dle svých okolností povinen jest znáti nařízení zvláštní, kteréž bylo přestoupeno. A protož se neznáním trestního zákona tohoto, co se týče obsažených v něm přečinů a přestupků, nikdo omlouvati nemůže.“⁶⁴ Trestem pro přečiny a přestupky byly peněžní pokuty (§ 241 tr. z.), propadnutí zboží, ztráta práv a daných povolení (§ 242 a § 243 tr. z.), nebo i vězení (§ 244 – § 247 tr. z.), které mohlo trvat čtyřiaadvacet hodin až šest měsíců. Tyto věznice byly zřízeny u okresních soudů.⁶⁵

Pod přečiny a přestupky spadají činy proti veřejné mravopočestnosti (§ 277 tr. z.) jako bylo například cizoložství (§ 502 tr. z.). „Cizoložství jest mimomanželské souložení jednoho z manželů nebo takové souložení s jedním z manželů. Cizoložství jest dále důvodem nedobrovolného rozvodu od stolu a lože a důvodem rozloučení.“⁶⁶ Soud mnohdy posuzoval muže mírněji než ženu, hlavně když žena po mimomanželské souloži otěhotněla. Trest odnětí svobody mohl být udělen v délce jednoho až šesti měsíců. Cizoložství se ovšem řešilo jen v případě, stěžovala-li si uražená osoba před soudem a skutek dříve již neodpustila. Přestupkem proti mravopočestnosti bylo svedení pod slibem manželství (§ 506 tr. z.). Aby byl svůdce potrestán, musel svedené osobě slíbit manželství ještě předtím, než došlo k souloži. Pokud se poté bezdůvodně odmítl oženit, mohl jít do vězení na jeden až tři měsíce. Svedená dívka tak velmi utrpěla na cti a mohly se jí zhoršit vyhlídky na dobré manželství.⁶⁷

Avšak typickým příkladem přestupku proti mravopočestnosti je prostituce a s ní spojené kuplířství. Definice prostituce kolísá podle různosti hledisek. Neobyčejnější definicí prostituce je, že ženy „propůjčují tělo vlastní komukoli za příčinou zisku“⁶⁸ Prostituce byla v Rakousku nejdříve trestána a trestána podle § 509 tr. z., ale nevěstince byly povoleny. Od roku 1885 až do první světové války bylo stanoveno nařízení, že se prostitutky musí podrobovat povinné policejní a lékařské prohlídce, z důvodu zamezení

---

⁶⁴ J. FRANCEK, *Zločin*, s. 66.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ *Ottův slovník*, díl V., Olomouc 2003, s. 418-419, heslo Cizoložství

⁶⁷ *Projekt KaKanién.info*, 117/1852 Ř.z. – *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích*, dostupné z: <http://www.kakanien.info/Show.aspx?ID=1661> [6.7. 2012].

⁶⁸ *Ottův slovník*, díl XX., Praha 1903, s. 787 – 789, heslo Prostituce.

přenosu pohlavních chorob. Zákonem č. 241/1922 Sb. o potírání pohlavních nemocí z roku 1922, byl zrušen dozor nad prostitutí a povinnost prostitutek docházet k pravidelným kontrolám, dále zakázal zřizování a zdržování nevěstinců. Naopak bylo řečeno, že nemocná osoba se musí dát léčit a doktor má povinnost zjistit původce nákazy.⁶⁹

Kuplířství je trestný čin proti veřejné mravopověstnosti a spočívá v úmyslném zprostředkování nebo podporování smilstva jiných osob. „*Přestupku kuplířství se podle §§ 512 tr. z. dopustí 1. kdo u sebe dává nevěstkám řádný pobyt k vykonávání jejich nedovolené živnosti nebo je jinak přechovává, 2. kdo si činí živnost z přivádění takových osob, 3. kdo se jinak dává upotřebovati za dohazovače v nedovoleném srozumívání tohoto druhu.*“⁷⁰

Ženy se k prostituci nejčastěji uchýlovaly z důvodu rychlého a snadného výděлку, zároveň se ale musely smířit s nezáviděníhodným postavením. Když s řemeslem neskončily včas, zůstaly samy a opuštěné, stará prostitutka nikoho nezajímala. Věk nevěstek byl různý, pohyboval se mezi dvaceti až padesáti lety, ale v nevěstincích si majitelé zpravidla držely jen mladé dívky.⁷¹

Samozřejmě většina žen žila mravný a počestný život. Staraly se o děti, manžela a domácnost, některé pracovaly, od roku 1920 mohly volit, případně samy kandidovat do senátu. Alespoň v rovině práva byly ženy rovnocenné mužům.⁷²

---

⁶⁹ *Masarykův slovník*, díl V., Praha 1931, s. 1009 – 1010, heslo Prostituce.

⁷⁰ Týž, díl IV., Praha 1929, s. 246, heslo Kuplířství.

⁷¹ M. LENDEROVÁ a kol., *Žena*, s. 617 – 620.

⁷² Tamtéž, s. 630.

6 Kriminální činnost v politickém okrese Třebíč

6.1 Kazuistika konkrétních případů

6.1.1 Případ: Roman Adamec – svedení pod slibem manželství

Dne 17.12.1931 bylo podáno trestní oznámení proti Romanu Adamci, pro přestupek dle § 506 trestního zákoníku. Oznámení podal Augustin Krška, který Adamece vinil ze svedení ke smilstvu pod slibem manželství jeho dcery, Marie Krškové.⁷³

„K trestnosti se vyžaduje, aby svedená osoba byla pohlavně zachovalá, aby svědce jí slíbil manželství dříve, než došlo k souloži, a aby se bezdůvodně zdráhal splnit slib (nebo aby vlastní vinou nemohl splnit slib, například poněvadž je sám ženat). Kromě trestu je svědce povinen nahraditi svedené osobě škodu. Trestá se podle 506 tr. z. platného v zemích českých a moravsko-slezských jako přestupek proti veřejné mravopověstnosti tuhým vězením od jednoho do tří měsíců.“⁷⁴

Augustin Krška vypovídal před soudem, že jeho dcera Marie byla před souloží s obviněným Adamcem pannou. Obviněnému se prý poddala jen proto, že jí přislíbil manželství a samotného Kršku požádal o Mariinu ruku. Tím tedy A. Krška chtěl dokázat, že Adamec se dopustil přestupku § 506 trestního zákoníku a žádal adekvátní potrestání.⁷⁵

V trestních rejstřících se lze dočíst nejen o datu a místě narození obviněného nebo svědků, povolání, majetku, náboženského vyznání, ale i pověsti, která hrála důležitou roli v konečném rozsudku. Pokud měl obviněný pověst dobrou, trest mohl být snížen, naopak špatná pověst mohla mít za následek nedůvěryhodnost. Roman Adamec měl pověst dobrou a svoji obhajobu samozřejmě založil na tvrzení, že Marii Krškové manželství před souloží neslíbil a navíc poukazoval na její špatné chování, jako příčinu odvolání zasnoubení. R. Adamec vypovídal, že se slečnou Krškovou udržoval známost přes tři roky, známost se tak stala vážnou a několikrát také mluvili o svatbě. Poté ale soudu řekl o čím dál horším chování Marie Krškové, neustále mu vyčítala, že se s ním nudí, urážela ho, na veřejnosti mu dala políček apod. Adamec jí ale odpustil, protože byl zamilovaný. Že došlo k souloži obhajoval tím, že když známost trvá přes tři roky, tak na věci tělesné dojde. Avšak, že Marii věci v tomto směru velmi bavili, pozoroval se

---

⁷³ Státní okresní archiv Třebíč (dále SokA), fond *Okresní soud Třebíč*, inv.č. T 1527/31.

⁷⁴ *Masarykův slovník*, díl VI., Praha 1932, s. 1076, heslo Svedení ke smilstvu

⁷⁵ SokA Třebíč, fond *Okresní soud Třebíč*, inv.č. T 1527/31.

znepokojením, k souloží ji nikdy nenutil a že ona sama se mu poddala, dokonce se zdráhal. Zasnoubení byli, ale chování M. Krškové vůči R. Adamci se začalo více zhoršovat, odmlouvala mu, byla drzá, urážlivá a nejen v soukromí, ale i na veřejnosti. Takové chování se Adamce velmi dotklo a neuměl si představit, jaké by to bylo v manželství, svěřil se i svým rodičům, o chování Marie pověděl i jejímu otci. Proto od svatby nakonec ustoupil.⁷⁶

Tuto výpověď chtěl Augustin Krška vyvrátit tvrzením, že Adamec se snaží vyvolat dojem, že poměr s Marií pro něho znamenal jen utrpení a že nakonec ten svedený byl vlastně on. Krška naopak tvrdí, že jeho dcera k souloží svolila teprve po zasnoubení. Také že všechny neshody vzniklé mezi nimi během tří let zveličuje a všemožně překrucuje.

Z těchto výpovědí, které si protiřečí, soud nemohl dostatečně dokázat vinu nebo nevinu obžalovaného Adamce. Bylo zapotřebí, aby vypovídala jediná přímá svědkyně, Marie Kršková. Ta se k soudu sice dostavila, ale odmítla vypovídat, protože by jí to způsobilo jediné hanbu a navíc na potrestání Adamce netrvala.

Během hlavního veřejného přelíčení, stanoveného na 16. dubna 1932, byla veřejnost až do vyhlášení rozsudku vyloučena dle § 229 trestního řádu z důvodu veřejné mravopočestnosti. Soudcem byl dr. Novák a zapisovatelem p. Poskočil. Znovu se přečetly všechny výpovědi a důkazy a soudce vynesl rozsudek: „*Okresní soud v Třebíči odd.IV., uznal takto právem: Obžalovaný Roman Adamec, 3.8. 1904 roz., advokátní koncipient v Praze VII., Kostelní ul. 16, osvobozuje se dle § 259/2 tr. ř. od obžaloby, ze dne 11. srpna 1931 v Třebíči Marií Krškovou, připověděv jí manželství, ale nesplniv slibu, svedl a zmrhal. Čímž měl spáchatí přestupek proti veřejné mravopočestnosti dle § 506 tr. z. Soukromá účastnice Marie Kršková a nároky na náhradu škody odkazuje se na pořad práva civilního dle § 366 tr. ř. Obžalovanému klade se za vinu, že dne 11. srpna 1931 v Třebíči Marii Krškovou a níž měl známost přes 3 roky, svedl a zmrhal připověděv jí manželství, že však bezdůvodně svému slibu nedostál. Obžalovaný nepopírá, že by s Marií Krškovou nesouložil, popírá však, že by jí byl připověděl před souloží manželství a že by se mu Kršková jen pod tímto slibem poddala. Ježto jediná přímá svědkyně Marie Kršková, která měla býti zmrhána používajíc dobročinní § 153 tr. ř. odepřela výpověď a toto odepření bylo závažným důvodem, by nesvědčila, neboť výpověď mohla pro ni býti hanbou vzhledem k jejímu společenskému postavení, bylo*

---

⁷⁶ Tamtéž.

upuštěno od výslechu dalších svědků nepřímých jak obžaloby, tak i obhajoby a poněvadž pak Marie Kršková nežádala potrestání obžalovaného, není zde nijakých přímých důkazů, které by mohly obžalovaného usvědčiti a bylo proto na soudu, by ho pro nedostatek důkazů od obžaloby naň vznesené dle § 259/2 tr. ř. osvobodil.⁷⁷

---

⁷⁷ Tamtéž, č.l. 39.

6.1.2 Příklad: Josef Drábek a Kristina Drábková – zlé nakládání mezi manželi

Obžalovaní Josef Drábek a Kristina Drábková byli obviněni z přestupku proti bezpečnosti těla podle paragrafu § 419 trestního zákoníku. „*Když manžel s manželkou zle nakládá způsobem v § 413 dotčeným, buďtež oba obsláni a po vyšetření zlého nakládání má se tomu, kdo s druhým zle nakládal, udělit přisná domluva; podle okolností potrestati se má vězením od jednoho týdne až do tří měsíců, a kdyby se to opakovalo, zostřeným vězením. Avšak ten, s kým zle nakládáno bylo, může žádati, aby trest byl polehčen ano i prominut, a soudce bude povinen, k tomu pokaždé náležitě přihlížeti.*“⁷⁸ U Kristiny Drábkové bylo navíc podezření z „vyhnání plodu“ a nevěry s Antonínem Tvarůžkem.

Drábek u výslechu vypovídal, že s manželkou měli dobré manželství, dokud neměla poměr s Antonínem Tvarůžkem, který byl jistou dobu v Jihlavském vězení. Neshody začaly, když Drábek objevil ve skříni dopisy, které Tvarůžek Drábkové z vězení posílal. Hádali se kvůli tomu, ale že by ji už delší dobu bil, nebyla pravda. Přiznává však, že jí po hádce 31. prosince 1932 několikrát udeřil. Svoji ženu obvinil z toho, že mu vyhrožovala zabitím a pokud by se jí to samotné nepovedlo, pomůže jí Tvarůžek, až ho pustí na svobodu.

Drábková u výslechu uvedla, že se cítí nevinná. Přiznala, že manžela bila a on ji také. Dále si stěžovala, že jí manžel hrozil zabitím a že zabije i Tvarůžka. Od manžela neodešla jen proto, protože s ním měla čtyři nedospělé děti, jinak bylo jejich manželství nešťastné již od samého počátku.

Během vyšetřování se objevily další skutečnosti, když Josef Drábek na policejní stanici vypověděl, že jeho žena pohrozila 7. července 1933 otravou svých dětí a sebe sama, pokud starosta obce Chlístova, kde rodina žila, neupustí od žádosti, aby se přestěhovali zpět do příslušné domovské obce Radonína, s manželem nechtěla být, protože se ho bála. Starosta Tomáš Svoboda na jejich odchodu trval z důvodu nemravného a pohoršujícího života Kristiny Drábkové, který odsuzovalo okolí i její příbuzní. Na to si policejní stanice k výslechu zavolala starostu obce Chlístova, Tomáše Svobodu, aby celou věc vyjasnil. Ten uvedl, že 6. července musel přerušit rvačku mezi

---

⁷⁸ heslo *Vzájemné zlé nakládání mezi manželi. Trest*, Projekt KaKaniien.info, 117/1852 Ř.z. – Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích, dostupné z: <http://www.kakanien.info/Show.aspx?ID=1661> [22.7. 2012].

Josefem Drábkem a Antonínem Tvarůžkem. Tvarůžkovi řekl, ať odejde z Chlístova do své domovské obce Petrovic, a Drábkovým poslal písemný příkaz, kterým je z důvodu porušování mravnosti z obce vypovídal. Když Kristina Drábková přišla za starostou, ještě jí domlouval, aby nechala nemravného života, ona však prohlásila, že se s Tvarůžkem bude vídat i nadále. Starosta vylíčil Kristinu Drábkovou jako hlavní příčinu rozporů v rodině.

Josef Drábek následně obvinil svoji ženu, že si sama „vyhnala plod“ pitím jakýchsi nápojů. Sám viděl, jak z ní vyšel plod o velikosti vlašského ořechu. Toto obvinění Drábková popřela, uvedla také, že její manžel byl za války zraněn na hlavě a od té doby byl duševně nemocný. V bytě Drábkových byla provedena domovní prohlídka, zda se najde koření a stříkačka, které Drábková použila při údajném „vyhnání plodu“. Prohlídka skončila bezvýsledně. Nato se podařilo zjistit, že věci od Tvarůžka a také koření a stříkačku ukryla Drábková u své sestřenic Svobodové (manželka starosty), Svobodová byla obviněna z nadřování. Drábková však popřela, že by věci k „vyhnání plodu“ použila, objednala si je jen pro případ.

Vzhledem k milostným stykům Drábkové a Tvarůžka bylo podezření, že Tvarůžek byl na celém případu zúčastněn a byl rovněž vyšetřován. Tvarůžek popřel jakoukoli účast na případu Drábkové a tvrdil, že s ní neměl žádný milostný poměr.

Okresní soud v Třebíči uspořádal dne 21. března 1934 hlavní veřejné přelíčení, ovšem veřejnost byla z důvodu ohrožení veřejné mravopočestnosti vyloučena. Oba obžalovaní, Kristina Drábková a Josef Drábek, byli téhož dne odsouzeni pro přestupek proti bezpečnosti těla dle paragrafu § 419 tr. z. Oba byli odsouzeni na tři dny do vězení, zostřeného tvrdým ložem. Hlavním soudcem v případě byl dr. Novák.⁷⁹

---

⁷⁹ Soka Třebíč, fond *Okresní soud Třebíč*, inv. č. T 115/34.

6.1.3 Příklad: Zdenka Janíková a Otta Ferda, strážník v Třebíči – cizoložství

Dne 1. prosince 1936 v Třebíči podal Karel Janík trestní oznámení na svoji manželku Zdenku Janíkovou a Ottu Ferdu na podezření z cizoložství. Cizoložstvím se rozumí „*mimomanželská soulož dvou osob, z nichž alespoň jedna je v platném svazku manželském, trestá se podle § 502 trestního zákoníku, trestní řízení se zavede jen na popud uraženého manžela.*“⁸⁰

Soukromý žalobce Karel Janík podal trestní oznámení na svoji manželku, když mu Ervín Brnka, úředník v Třebíči, zaslal dopis, kde mu vylíčil, jak přistihl manželku Janíka s Ottou Ferdou v kuchyni svého bytu. Údajně byli v takové pozici, že nepochyboval, že mezi nimi došlo k pohlavnímu styku. Nato se Karel Janík za Ervínem Brnkou osobně vypravil a ten mu celou věc osobně potvrdil. Také Janíkovi slíbil, že pokud to bude nutné, vše dosvědčí u soudu.

Obžalovaná Zdenka Janíková vyvracela tvrzení, že se s Ottou Ferdou dopustila cizoložství. Nepopírala, že v bytě p. Brnky s Ferdou byla, ale že nic nedělali. I strážník Ferda odmítl přiznat přestupek cizoložství, uvedl že v bytě Brnky byl, vyřizoval pohledávky a bavil se s Janíkovou i Brnkou.

Svědék Ervín Brnka k věci uvedl, že v říjnu 1936 přistihl ve svém bytě muže a ženu v situaci, kde nebylo pochyb, že mezi nimi došlo k pohlavnímu styku, žena totiž měla vyhrnuté šaty. Poznal v ní Zdenku Janíkovou, jelikož se osobně znají, ale kdo byl onen muž přesně nevěděl. Měl ovšem podezření, že to byl Ferda. Do místnosti nevšiml a odešel. Karlu Janíkovi vše řekl 27. listopadu.

K objasnění případu byli zvoláni další svědci. Karel Bezouška, fotograf z Příbyslavi, řekl, že mu k věci není nic známo, co mu říkal Brnka ohledně muže a ženy, které v bytě viděl, už si nepamatoval. Věděl jen, že Brnka a Janík byli přátelé a dále, že Janíková se o Ferdovi vyjádřila jako o pohledném muži.

Při dalším výslechu svědka Ervína Brnky začalo v jeho výpovědi docházet k nesrovnalostem. Nejprve tvrdil, že muže, který byl s Janíkovou nepoznal, podruhé zase, že to byl Ferda, ale že v místnosti bylo šero, že je dobře neviděl.. Soud si zažádal o písemné vyjádření pověsti Ervína Brnky. Zjistilo se, že jeho pověst byla špatná, byl i několikrát trestán, například pro podvod. Tudíž měl soud důvodné podezření z krivého

---

⁸⁰ *Masarykův slovník*, díl I., Praha 1925, s. 820, heslo Cizoložství.

svědectví a nedůvěryhodnosti svědka. Soud také zajímal vztah mezi Brnkou a Janíkovou. Janíková do listopadu 1936 často chodila do bytu Brnky a byla vídána s jeho ženou Žofií, z toho se dalo soudit, že měli dobrý vztah. Poté Janíková k Brnkovým docházet přestala, na otázku proč jejich přátelství ochladlo se ani jeden nechtěl vyjádřit.⁸¹

Při hlavním přelíčení 30. dubna 1937 byla vyslechnuta Žofie Brnková. Vypovídala, že oba obžalovaní byli některý den v září u nich v bytě. Musela jít nakoupit večeři, po deseti minutách se vrátila a manžel jí řekl, že Janíkovou přistihl při souloži. Sama několikrát viděla Janíkovou a Ferdou, jak se líbali. Soud k výsledku povolal i Karla Janíka.⁸² Ten potvrdil, že mu Brnka na konci listopadu zaslal dopis, ve kterém tvrdil, že viděl jeho manželku Zdenku, jak souložila s Ferdou. Janík doma konfrontoval manželku a ta mu přiznala, že se s Ferdou asi třikrát líbala, ale že s ním nikdy pohlavní styk neměla. Dále Janík řekl: „*S manželkou nežiji v manželském spoluzití, tato mi pouze vaří a trvám na tom, aby byla potrestána pro přestupek cizoložství.*“⁸³

Soud dospěl k rozhodnutí, veřejnost byla vyloučena z důvodu ohrožení mravopočestnosti. Obžalovaná Zdenka Janíková, manželka obchodního vedoucího v Třebíči a Otto Ferda, městský strážník v Třebíči byli shledáni nevinnými z přestupku cizoložství. Vinu obžalovaných se nepodařilo prokázat.⁸⁴

---

⁸¹ SOKA Třebíč, fond *Okresní soud Třebíč*, inv. č. T 1265/36.

⁸² Tamtéž, inv. č. T 1265/36, č.l. 33 – 34.

⁸³ Tamtéž, inv. č. T 1265/36, č.l. 35.

⁸⁴ Tamtéž, inv. č. T 1265/36, č.l. 37.

6.1.4 Příklad: Kristina Vokurková a František Havlena – kuplířství

Dne 11. září 1936 podal anonym trestní oznámení na Kristinu Vokurkovou, majitelku hostince v Třebíči, a Františka Havlenu, šoféra bez zaměstnání, za přestupek § 512 trestního zákoníku o kuplířství.

„Kuplířství je trestný čin čelící proti veřejné mravopočestnosti, spočívá v úmyslném prostředkování a podporování smilstva jiných osob. Za okolností uvedených v § 512 a § 515 rakouského trestního zákoníku jest kuplířství pouze přestupkem proti veřejné mravopočestnosti. Přestupku takového dopouští se dle § 512 ten, kdo poskytuje nevěstkám byt neb útulek, kdo osoby takové živnostensky dohazuje, nebo kdo jinak dělá prostředníka v podobných nedovolených stycích. Trestem na takový přestupek jest tuhé vězení od tří do šesti měsíců. Přestupku kuplířství dopouští se podle § 515 též hostinský, který ke kuplířství poskytuje příležitost.“⁸⁵ Tato ustanovení se nezměnila ani po vydání zákona č. 241/1922 Sb. o potírání pohlavních nemocí.

Kristina Vokurková byla obviněna, že ve svém bytě přechovávala a dohazovala nevěstky, a že se touto činností zabývala již delší dobu. Příklad se začal vyšetřovat, když anonym poslal městské policii dopis, ve kterém tvrdil, že jistá Žofie Rousková, bydlící u Vokurkové, má kapavku. Policie si vyžádala lékařskou zprávu Rouskové a tím se obvinění ukázalo jako pravdivé a po výslechu svědků se navíc potvrdilo, že v bytě u Vokurkové docházelo k pohlavním stykům za peníze. Žofie Rousková uvedla, že Karla Pavlíková si v hostinci vždy vyhlídla muže a odvedla si ho do bytu za kuchyní. To potvrdil Bohumil Milostný, který měl s Pavlíkovou v bytě hostince pohlavní styk a poté jí zaplatil. Uvedl také další jména žen, které si za soulož nechaly platit a muže, kteří jim platili. Další ženou, která si pravidelně vodila muže do hostinského bytu, byla Marie Bílá. Rousková i Bílá byly vdané ženy (Bílá byla manželkou státního zaměstnance) a Vokurková vždy zdržovala manžela Rouskové v lokále, zatímco si Rousková někoho dovedla do bytu. Tvrzení Vokurkové, že o této činnosti nijak nevěděla, se tedy vyvrátilo, naopak místnosti v hostinci propůjčovala. Sama prý několikrát naváděla pomocnice v hostinci, aby si šly nějaké peníze vydělat. To potvrdila svědkyně Vlasta Baltazarová, která u Vokurkové asi šest měsíců sloužila. Viděla, že ženy si muže do bytu vodily za účelem soulož, Vokurková ji také nabádala, ať si jde přivydělat, Baltazarová však pokaždé odmítla.

---

⁸⁵ *Ottův slovník*, XV. Díl, Praha 1900, s. 385, heslo Kuplířství.

František Havlena byl obviněn, že dne 2. září 1936 zprostředkoval nevěstku Václavu Procházkovi. Svoji vinu ovšem popíral. Václav Procházka si v hostinci Vokurkové postěžoval, že tam není žádná holka, se kterou by mohl jít, že jindy je jich tam dost. Vokurková tedy poprosila Havlenu, ať dojde pro Marii Bílou a řekne jí, že je v hostinci pán, který má hodně peněz a chce ji vidět. Havlena se pro Bílou vydal a skutečně ji přivedl. Od Procházky si vzal deset korun a od té chvíle se o žádného z nich nezajímal. Ale všiml si, že po chvíli spolu Procházka s Bílou odešli. Havlena musel vědět, že jde obstarávat nevěstku. Bílá u soudu vypovídala, že pro ni Havlena přišel a odvedl ji do hostince. Chvíli se s Procházkou bavila a poté přiznala, že s ním odešla do zadního pokoje hostince, kde došlo k souloži. Procházka jí poté dal padesát korun.

Během hlavního veřejného přelíčení byla veřejnost vyloučena z důvodu veřejné mravopočestnosti. U soudu svědčili další svědkové a bezpochyby se prokázalo, že Vokurková věděla o všem, co se v jejím hostinci děje, dokonce byt k těmto činnostem půjčovala. Obžalovaní Kristina Vokurková a František Havlena byli shledáni vinnými. Vokurková z toho, že v červenci až září roku 1936 v Třebíči poskytovala nevěstkám svůj byt nebo je jinak přechovávala. Byla tak odsouzena podle § 513 tr. z. „*trestem na tento přestupek jest tuhé vězení ode tří až do šesti měsíců, kterýž se však má zostřiti, provozovali-li vinníci živnost tuto již po delší dobu*“⁸⁶ k trestu tuhému vězení v trvání 14 dnů, zostřeného jedním postem týdně. František Havlena byl odsouzen z důvodu, že byl dne 2. září 1936 v Třebíči za „dohazovače“ v nedovolené činnosti prostituce. Jelikož už byl dvakrát stíhán, trest mu nebyl prominut ani po odvolacím řízení. Podle § 513 tr. z. za použití § 260 tr. z. dostal jako trest tři dny tuhému vězení, zostřené jedním postem.

František Havlena trest nastoupil dne 15. května 1937, Kristina Vokurková dne 10. května 1937.⁸⁷

---

⁸⁶ heslo *Trest*, Projekt KaKaniien.info, 117/1852 Ř.z. – Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích, dostupné z: <http://www.kakanien.info/Show.aspx?ID=1661> [22.7.2012].

⁸⁷ Soka Třebíč, fond *Okresní soud Třebíč*, inv. č. T 997/36, č.l. 12 – 50.

6.1.5 Příklad: Bedřich Němec z Třebíče - podezření z násilného smilstva

Na Bedřicha Němce bylo podáno trestní oznámení, že dne 16. července 1936 v Měříně (politický okres Velké Meziříčí), dne 7. září 1937 a nezjištěného dne v květnu 1938 v Třebíči násilím zneužil k mimomanželské souloži Josefu Burianovou. Údajně jí vyhrožoval ublížením na těle, pokud se mu nepoddá. Toto oznámení podala matka Josefy Burianové, Antonie, na četnické stanici v Třebíči dne 13. prosince 1938, Bedřich Němec byl zeť Antonie Burianové.

Násilné smilstvo⁸⁸ se definuje jako „zločin, kterého se dopustí, kdo osobu ženskou učiní neschopnou odporu a v tomto stavu ji zneužije k mimomanželské souloži; stačí, zjedná-li se neschopnost odporu třeba jen nebezpečnou pohrůzkou. Tétož zločinu se dopouští, kdo k onomu účelu zneužije i osoby ženské, která je bezbranná bez přičinění pachatelova nebo nedokonala 14. roku svého věku.“⁸⁹

Josefa Burianová (v té době 17-letá) byla vyslýchána strážmistrem Cicálkem v Třebíči dne 22. prosince 1938. Vypovídala, že obviněného znala již od dětství, ale stýkat se začali, až se oženil s její sestrou Antonií. Uvedla, že obviněný ji znásilnil celkem třikrát, poprvé dne 16. července 1936 v Měříně. Sestra Josefy Burianové šla do Třebíče, takže Josefa zůstala s Němcem a dětmi sama. Němec chytil Burianovou za ruku a táhl ji do kuchyně, kde ji nejdříve osahával, sundal jí kalhoty a pokusil se o pohlavní styk. Dostal se však jen na okraj jejího pohlavního ústrojí, takže nekrvácela. Podruhé mělo k souloži dojít dne 7. září 1937 v Třebíči, kam se Němec s rodinou z Měřína přestěhovali. Toho dne tam Burianová vezla vozík s dřívím, obviněný byl doma se synem Rudolfem sám, její sestra Antonie byla v tu dobu nemocná a ležela v nemocnici. Obviněný ji opět chytil za ruku a odtáhl do kuchyně, zavřel dveře na zavoru a svoji švagrovou osahával, k souloži ale nedošlo, protože do kuchyně se vracel Němcův syn. A nakonec se Němec o soulož s Burianovou pokusil v květnu 1938. K Burianové domů přišel kmotr Matěj Burian se vzkazem, že má jít ke svému švagrovi, který s ní nutně potřeboval mluvit. Vypravila se k němu kolem sedmé hodiny večerní, jelikož už byla tma, Němec jí řekl, ať tam přespí. Manželka obviněného opět nebyla doma. Němec kolem půlnoci přišel za Josefou Burianovou a lehl si k ní do postele, začal ji osahávat a dával svůj pohlavní úd mezi její nohy. Soulož ovšem nedokončil,

---

⁸⁸ K problematice znásilnění více Joana BOURKE, *Znásilnění. Dějiny od roku 1860 do současnosti*, Praha 2010.

⁸⁹ *Masarykův slovník*, díl V., Praha 1931, s. 59, heslo Násilné smilstvo.

protože je vyrušil nejstarší Němcův syn Bedřich. Burianová ve všech případech uvedla, že křičela, kopala, bránila se, ale Němec jí vyhrožoval zbitím.

Na toto obvinění Němec vypovídal, že si Josefa Burianová vše vymyslela, že s ní nikdy nesouložil, ani se o soulož nepokoušel, že to byl útok na jeho osobu, protože ho chtějí dostat do vězení.⁹⁰

Na řadu přišly výslechy svědků. Ovšem výpovědi se svědkové vzdali, včetně manželky a tchýně obžalovaného. Četnictvo si také zjišťovalo, jakou pověst měla Josefa Burianová u svých zaměstnavatelů, vypovíдали, že byla poctivá a nemohli si na ni stěžovat.

Soud určil hlavní veřejné přelíčení na 15. února 1939, z důvodu mravopočestnosti byla veřejnost až do vyhlášení rozsudku vyloučena. Obžalovaný i svědkyně Josefa Burianová trvaly na svých výpovědích. Soud uznal obžalovaného vinným, že spáchal přestupek proti veřejné mravopočestnosti podle § 501 tr. z. „*smilstvo mezi sourozenci plnorodými a polorodnými, s manžely rodičů, dětí nebo sourozenců*“⁹¹ a § 516 tr. z. „*kdo vyobrazeními nebo smilnými činy mravopočestnost nebo stydlivost urazí hrubě a způsobem budícím veřejné pohoršení, vinen jest přestupkem a odsouzen býti má k tuhému vězení od osmi dnů až do šesti měsíců.*“⁹² Němec byl odsouzen do tuhého vězení v trvání deseti dnů, zostřeného jedním postem, ale pouze za trestný čin spáchaný v květnu 1938. Ode dne 16. června 1936 uplynul více než rok, takže čin byl promlčen. A dne 7. září 1937 obžalovaný zamkl dveře, nemohlo tak dojít k veřejnému pohoršení, proto i z toho skutku byl shledán nevinným. Musel rovněž uhradit náklady trestního řízení. Trest mu byl snížen, protože byl živitelem rodiny a ta by mohla po dobu jeho pobytu ve vězení strádat. Podal sice odvolání ke krajskému soudu v Jihlavě, aby byl trest vězení zrušen, ale rozsudek byl potvrzen.⁹³

---

⁹⁰ Soka Třebíč, fond *Okresní soud Třebíč*, inv. č. T 98/39, č.l. 4 – 11.

⁹¹ heslo *Smilstvo mezi příbuznými a sešvagřenci*, Projekt KaKaniien.info, 117/1852 Ř.z. – Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích, dostupné z: <http://www.kakanien.info/Show.aspx?ID=1661> [22.7.2012].

⁹² heslo *Hrubá a veřejné pohoršení působící urážka mravopočestnosti nebo stydlivosti*, Projekt KaKaniien.info, 117/1852 Ř.z. – Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích, dostupné z: <http://www.kakanien.info/Show.aspx?ID=1661> [22.7.2012].

⁹³ Soka Třebíč, fond *Okresní soud Třebíč*, inv. Č. T 98/39.

6.2 Zákony, morálka, maloměsto

To, že prvorepubliková společnost měla potřebu zmíněné trestné činy řešit a potrestat pachatele, znamenalo, že vyznávala určité hodnoty, normy chování, které byly těmito činy porušeny. O které hodnoty se jednalo? Například sexuální zdrženlivost, mravnost a cudnost. Třebíč byla nábožensky založené město, v drtivé většině byli obyvatelé křesťané, tudíž se dalo předpokládat, že tyto hodnoty pro ně byly závazné a jen pomalu se odpoutávali od předsudků odsoudit „nemravného“ člověka, který tyto normy chování porušoval. U mladých slečen se předpokládalo, že si najdou chlapce, svého budoucího manžela, vdají se a budou mít děti, které budou rovněž vést ke slušnému životu. V žádném případě nebylo v zájmu dívky, ani její rodiny, aby se její případný neřestný život přetřásal na veřejnosti. Plynuly z toho další skutečnosti. Dívka se špatnou pověstí mohla hůře najít dobrou práci, špatné světlo vrhala i na svoji rodinu – rodiče a sourozence. I v prvorepublikové době byla čest jedinou skutečnou hodnotou ženy, tudíž v jejím zájmu bylo žít život podle stanovených hodnot, pokud nechtěla, aby na ni bylo pohlíženo skrz prsty. Třebíč navíc nebyla velké město, dalo se tedy předpokládat, že pikantní historky se rychle rozšířily. Mladí muži měli postavení jednodušší, u nich se jistá sexuální nevázanost tolerovala, maximálně mohli mít pověst záletníka. V průběhu staletí docházelo k posunům ve vnímání těchto hodnot, některé ztrácely svůj význam a lidé se s nimi ztotožnili, ale základní představy o slušném a mravném životě zůstaly.

U všech výše zmíněných případů probíhalo trestní řízení stejně. Do protokolu se zapsaly osobní údaje obžalovaných, žalobců i svědků. Lze se tak dozvědět, že se jednalo o pachatele různého věku, pohlaví, zaměstnání, byl připsán i posudek o pověsti. Ze spisového materiálu tak lze skutečně odvodit, že dobrá pověst se cenila. Obžalovaný s dobrou pověstí mohl být trest snížen, naopak špatná pověst mohla přitížit. U svědka mohla také znamenat nedůvěryhodnost. V případě Romana Adamce – smilstvo pod slibem manželství, proces poškodil hlavně svedenou Marii Krškovou. V tomto případě byla tedy žena-oběť. I když mimomanželská soulož nebyla trestná, přece jen se předpokládalo, že se milenci později vezmou. Pro Marii Krškovou tak „zmrhání“ možná znamenalo zhoršení vyhlídek na nalezení dobrého budoucího manžela. Pravdou také je, že trestní oznámení podal otec svedené, i tomu tedy velmi záleželo, aby dceřina čest zůstala zachována. A jakou strategii zvolil obžalovaný

v Třebíči, aby byl od obvinění ze svedení zproštěn? Snažil se dokázat, že dívka k souloži sama svolila, ba i naléhala, než ji požádal o ruku. Chtěl tím převrátit dojem svůdce, vlastně sama dívka měla být onou svůdkyní. Navíc si stěžoval na její hrubé chování, uvedl, že v manželství by tak byli určitě oba nešťastní. Třebíčské obyvatelstvo, jak už bylo řečeno, bylo z většiny katolického vyznání, tuto situaci tedy jistě vnímali s pohoršením. To byl navíc důvod, proč v další fázi procesu, během hlavního přelíčení, byla ve všech případech veřejnost vyloučena. Z důvodu veřejné mravopočestnosti. Ze stejné příčiny se zprávy o přelíčení a rozsudku neobjevovaly ani v místním tisku. Noviny si mohl přečíst kdokoli a podrobnosti z procesu by byly pouze špatným příkladem pro dospívající mládež. Na přetřes mohly vycházet skutečnosti, které by hrubě ohrozily „dobrý mrav“ a stydlivost. Dá se tak předpokládat, že Třebíč byla městem prudérním, až puritánským a starší mravní hodnoty byly v široké veřejnosti silně zakořeněné.

Posun nastal ve způsobu trestání zkoumaných trestných činů. Předmanželská soulož, jak už bylo zmíněno, byla tolerována, ale dívka z dobré rodiny nevázaným sexuálním životem ztrácela společenský status. Před soudem se tak objevily spíše dívky z lepších rodin, které si čest chtěly zachovat. Jinak tomu jistě bylo ve velkých městech, například v Praze. Ve třicátých letech se tam počet obyvatel blížil k jednomu milionu. Rozvoj města šel rychle kupředu ve všech odvětvích – průmyslu, stavěly se nové domy, počet obyvatel prudce narůstal, otevíraly se kavárny, divadla, prosazovalo se avantgardní umění, které je spojováno s antitradicionalismem a společenskou revoltou. Vnímání tradičních hodnot se u mladých lidí muselo nutně posunout. Popíjení v kavárnách, hovory o politice, otevřenost k předmanželskému sexu nebyly výjimkou. Navíc díky velikosti města zůstávaly lidé anonymní, nemusely se tak obávat veřejné ostudy.

Cizoložství bylo u soudu řešeno pouze na popud zhrzeného a uraženého manžela, neposuzovalo se již jako zločin, ale jako přestupek.⁹⁴ Mnohdy tato manželství končila rozlukou nebo rozvodem, což v nelibosti nesla katolická církev, ale zákonem to povoleno bylo. *„Manželství lze úplně rozvést a právně zaniknout i za života obou manželů. Stalo se tak ustanovením zákona č. 320/1919 Sb., podle něhož je přípustná i rozluka manželství, na niž možno žalovati, jsou-li dány důvody v zákoně taxativně*

---

⁹⁴ Srovnání Jaroslav DIBELKA, *Obranné strategie mužů a žen obviněných ze smilstva a cizoložství na třeboňském panství na přelomu 17. a 18. století. Venkované jako aktéři všedního života ve světle trestně právní agendy*, disertační práce FF JU, České Budějovice 2010, s. 82 – 85.

*uvedené.*⁹⁵ U zkoumaného případu šlo o nevěru manželky, žena se tak stala pachatelem. Manžel se cítil velmi pokořen a žádal na soudu rezolutní potrestání manželky.

Velmi pobouřena byla jistě společnost v případě kuplířství a prostituce. Už jen z toho důvodu, že v Třebíči podal trestní oznámení na Kristinu Vokurkovou, která byla podezřelá z kuplířství, anonym. Kuplířství i vedení „lehkých domů“ bylo zákonem zakázáno, ale výše trestu byla v Třebíči o hodně snížena oproti doporučované délce v trestním zákoníku (doporučená doba tři až šest měsíců vězení, skutečný trest v Třebíči – 14 dní).⁹⁶ U tohoto případu navíc vyšlo najevo, že prostitutkami byly i vdané ženy, jedna měla navíc kapavku. Věděli o této činnosti jejich manželé? Ze spisu to není patrné, ale dalo by se soudit, že ano. Do hostince k Vokurkové chodili stále stejní lidé, kteří se navzájem znali a o praktikách, které se tam děli, většinou věděli. Dá se tedy předpokládat, že se jisté zvěsti dostaly i k uším podváděných manželů. I v tomto případě byla pachatelem trestného činu žena.

V případě zlého nakládání mezi manželi Drábkovými vrhala na veřejnost špatné světlo především manželka, Kristina Drábková. V soudním spisu se lze dočíst, jaký nemravný život vedla vdaná žena, když se neustále scházela s milencem. Nejenže ji za to odsuzovalo nejbližší okolí, ale i příbuzní, několikrát jí byl vytykán špatný příklad chování, který svým dětem ukazovala. Dokonce za své chování měli odejít do své domovské obce, je tedy patrné, jak pohoršující toto chování pro okolí bylo. Potrestání ovšem byli pouze za násilí, kterého se dopustili mezi sebou, nikoliv za cizoložství, manžel Josef Drábek totiž trestní oznámení proti své ženě nepodal. Před soudem se rovněž řešilo „vyhnání plodu“ Kristiny Drábkové. Přes snahy zákonodárců totiž umělé přerušování těhotenství zůstávalo nelegální. Vina jí však nebyla prokázána. U vnímání tohoto činu se jistě najdou rozpory. Jednak byl vnímán jako odsouzeníhodný, opět hlavně pro katolickou obec, avšak na druhou stranu probíhaly ve 20. letech 20. století dlouhé diskuze pro legalizaci interrupce. Posouzení, zda v tomto případě žena byla obětí, nebo pachatelem není jednoznačné. Byla totiž obojí. Pachatelem z důvodu, že se dopustila násilí na svém muži, cizoložství a neprokázaném „vyhnání plodu“. Obětí se stala díky fyzickému násilí, kterého se na ní dopustil manžel.

---

⁹⁵ *Ottův slovník*, díl IV., Olomouc 2001, s. 46, heslo Manželství.

⁹⁶ *Ottův slovník*, díl XV., Praha 1900, s. 385, heslo Kuplířství.

Násilného smilstva se podle trestního zákoníku mohl dopustit pouze muž na ženě, proto není sporu, že v tomto případě byla žena-oběť. Násilné smilstvo bylo posuzováno jako zločin, stejně jako dnes. Ve studovaném spisu bylo nakonec trestáno jako přestupek. Ve výpovědi obžalovaného a údajně znásilněné byly jasné rozpory, obžalovaný vše popřel. Jak se asi s celou věcí vypořádala rodina? K trestnému činu totiž došlo mezi švagrem a švagrovou. Přerušily mezi sebou veškeré styky? Tímto činem musela především pověst obžalovaného Němce značně klesnout. V okolí mohly také vyvstat otázky, zda si švagrová obžalovaného vše nevymyslela, její sestra řekla, že je lhářka. Posuzovala společnost „znásilněnou“ stejně jako „zmrhanou“? Zhoršila se tím pověst celé rodiny? Nejspíš ano. Už jen z příkladu Kristiny Drábkové. Ona vedla nemravný život, ona na veřejnosti podváděla svého manžela, ale z obce se měla vystěhovat celá rodina.

V jakých případech byla žena-pachatel a kdy naopak žena-oběť? Jak byly staré a jaké měly povolání? U případů, kdy žena byla pachatelem – cizoložství, domácí násilí a kuplířství, byly ženy starší, pohybovaly se kolem čtyřicátého roku života. Nebyly to už mladé a nevyzrálé dívky. Ženy, jenž spáchaly cizoložství a domácí násilí nepracovaly. V soudním spisu byly uvedeny jako manželky. Nabízí se, že trestné činy byly spáchány z nespokojenosti v manželství, nudy, stereotypu života. Naopak oběťmi studovaných spisů – svedení ke smilstvu pod slibem manželství a násilné smilstvo, byly mladé, ani dvacetileté dívky. Obě pracovaly jako služebné. Už z trestných činů, jejichž oběťmi se staly, vyplývá určitá naivita dívek. Navíc jejich povolání evokuje stereotypní vnímání služebných, jako lehce ovlivnitelných a ke smilstvu přístupných dívek.

Z těchto případů je tedy patrné, že společnost v Třebíči se jen velmi pozvolna stávala tolerantnější a pro svobodnější a nevázanější život bylo lepší žít ve větším městě, kde se jedinec stával anonymním.

7 Závěr

Bakalářská práce se zabývala nejen trestnou činností, ale přiblížila i problematiku vývoje soudnictví a trestního zákoníku, podle kterého se každý soudce při řešení zločinů a přestupků musel řídit. Tento Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích platil až do roku 1950.

Jedna kapitola se věnovala i politickému okresu Třebíč, který procházel během první poloviny dvacátého století velkými změnami. Na počátku dvacátého století byla Jaroslavem Bakešem založena nemocnice, společnost Tomáše Bati začala ve třicátých letech stavět dělnické kolonie, rozvíjelo se školství a do města přicházelo více lidí. Rozvíjel se průmysl, do té doby byl politický okres spíše hospodářskou oblastí. Že vše nebylo jen růžové, dokazovala trestná činnost páchaná v Třebíči a okolí.

Stereotypní pohled na ženu, jako oběť trestného činu spáchaného surovým mužem byl dávno vyvrácen. Že žena nebyla jen obětí, ale i pachatelem trestných činů nebylo v dobách první republiky ničím překvapivým. Přesto se pořád věřilo a předpokládalo, že žena má být křehká osoba, která se láskyplně stará o manžela, děti a domácnost. Tuto představu podněcoval i dobový tisk různými články věnované ženám: *„Dbejte svých dětí, zvláště dcer, od prvního mládí. Učte je pracovitosti jakmile začnou trochu síliti, neboť matka, která své dcery zvláště vedla k pracovitosti, dává jim pro život to nejvzácnější.....Kdyby náklonnost ke zlu, umíněnost, zlomyslnost, pomlouvačnost, nelaskavost, lhavost, nečistota tělesná a duševní, byly ihned v dědku potlačovány, jakmile se počnou objevovati, neměly by pak příležitost vyrůstati a hyzditi charakter.“*⁹⁷

Na článku je patrné, že uznávané mravní hodnoty, jako poctivost, slušnost, sexuální zdrženlivost, se pokládaly za velmi důležité. Katolické společenství Třebíče to ve svých obyvatelích předpokládalo a žádalo. Většina také v souladu se zákonem žila. Mladí lidé se brali, ať už před církví nebo na úřadě, zakládali rodiny, poctivě vydělávali peníze. Ale našli se tací, kteří platné zákony porušovaly a byly mezi nimi i ženy. Tématem bakalářské práce byla právě trestná činnost žen. Konkrétně jaké zločiny páchaly, případně obětmi kterých se staly. Kdo byly ony ženy? Byly svobodné i vdané, zaměstnané i nezaměstnané, zabezpečené i nemajetné. Lze tak předpokládat, že

---

⁹⁷ *Okénko pro ženy*, Horácko, č. 50, 24.12. 1931, s. 4 – 5.

kriminální činnost se nevyhýbala žádným sociálním vrstvám obyvatelstva, ale vnímána mohla být u každé jinak. Vdaná starší žena, která je v manželství nespokojená a dopustí se cizoložství nemá, kromě dobrého jména, téměř co ztratit. Zato mladá dívka z dobré rodiny, o které se ví, že byla „zmrhána“, může být pronásledována předsudky. V tomto ohledu byla Třebíč poměrně zaostalá. Bylo těžké „ztratit se v davu“ menším měšť. V tomto ohledu bylo mnohem snazší žít ve velkoměšť, kde se mravní hodnoty posouvaly mnohem rychleji.

Hlavním pramenem předkládané práce byly zápisy ze soudních přelíčení konaných ve třicátých letech dvacátého století. V třebíčském archivu se dochovalo poměrně slušné množství těchto materiálů, ještě neprobádaných. Předložená práce se může dále rozvíjet, například v komparaci s jiným okresním městem ve stejném období. Případně lze porovnat trestnou činnost ve třicátých letech s například válečným obdobím a zkoumat frekvenci trestné činnosti, obměny trestných činů apod.

8 Seznam pramenů a literatury

Prameny

Státní okresní archiv Třebíč

Fond Okresní soud Třebíč

DOLÁKOVÁ L., *Okresní soud Třebíč – seznam vybraných trestních spisů 1914-1939*.
Dílčí inventář, 1962, ev.č. 241 - výpisy ze soudních přelíčení.

Periodika

Stráž. Týdeník československé strany lidové pro kraj Jihlavský.
Týdeník Horácko.

Literatura

BARTOŠ, Josef a kol., *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960*,
svazek XII, Ostrava 1990.

BOCKOVÁ, Gisela, *Ženy v evropských dějinách od středověku do současnosti*, Praha
2007.

BOURKE, Joana *Znásilnění. Dějiny od roku 1860 do současnosti*, Praha 2010.

BROKLOVÁ, Eva, *Československá demokracie. Politický systém ČSR 1918-1938*,
Praha 1992.

BUREŠOVÁ, Jana, *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20.
století*, Olomouc 2001.

ČAPEK, Karel, *Hovory s T.G. Masarykem*, Praha 1947.

DIBELKA, Jaroslav, *Obranné strategie mužů a žen obviněných ze smilstva a cizoložství
na treboňském panství na přelomu 17. a 18. století. Venkované jako aktéři všedního
života ve světle trestně právní agendy*, disertační práce FF JU, České Budějovice 2010.

DVORSKÝ, František, *Vlastivěda moravská II.*, Brno 1906.

FRANCEK, Jindřich, *Zločin a trest v českých dějinách*, Praha 1999.

Týž, *Zločin a sex v českých dějinách. Manželské spory a sexuální kriminalita v raném
novověku*, Praha 2000.

- JANÁK, Jan, *Vývoj správy v českých zemích v epoše kapitalismu II. Období první a druhé republiky a okupace (1918 – 1945)*, Praha 1971.
- JANDA, Bohumil, *Československá vlastivěda díl V.*, Praha 1931.
- JEDLIČKA, Miloslav, *Nejslavnější mordy první republiky*, Praha 2011.
- JOURA, Jiří, *Procházky starou Třebíčí*, Třebíč 2004.
- Týž, *Procházky starou Třebíčí podruhé*, Třebíč 2006.
- KÁRNÍK, Zdeněk, , *České země v éře první republiky (1918-1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003.
- Týž, *České země v éře první republiky (1918 – 1938), díl druhý. Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930 – 1935)*, Praha 2002.
- Týž, *České země v éře první republiky (1918 – 1938), díl třetí. O přežití a o život (1936 – 1938)*, Praha 2003.
- LENDEROVÁ, Milena a kol., *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, Praha 2009.
- LIŠKA, Otakar, *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*, Praha 2006.
- SCHELLE, Karel, *Vývoj veřejné správy v letech 1848-1948*, Praha 2002.
- WINTER, Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV. a XVI. věku I – II*, Praha 1890-1892.
- ZÍBRT, Čeněk, *Zpráva Jana Jeníka z Bratřic o trestech lidu poddaného ve století 18. a trestech řemeslníků nepoctivých, ČL 4, 1895.*

Encyklopedie

- Masarykův slovník naučný. Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí, díl I.*, Praha 1925.
- Týž, díl IV., Praha 1929.
- Týž, díl V., Praha 1931.
- Týž, díl VI., Praha 1932.
- Ottův slovník naučný, díl XV.*, Praha 1900.
- Týž, díl XX., Praha 1903.
- Týž, svazek XXVII., Praha 1908.
- Ottův slovník naučný nové doby, díl IV.*, Olomouc 2001.
- Týž, díl V., Olomouc 2003.

Internetové zdroje

117/1852 Ř.z. – Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích, www.kakanien.info.

9 Seznam příloh

Příloha č. 1:

Mapa dnešního okresu Třebíč, dostupné z: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=3654> [25.7.2012].

Příloha č. 2:

Soudní okres Třebíč, dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Soudn%C3%AD_okres_T%C5%99eb%C3%AD%C4%8D.jpg [25.7.2012].

Příloha č. 3:

Znak města Třebíče, dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:CoA_of_Trebic.svg [25.7.2012].

Příloha č. 4:

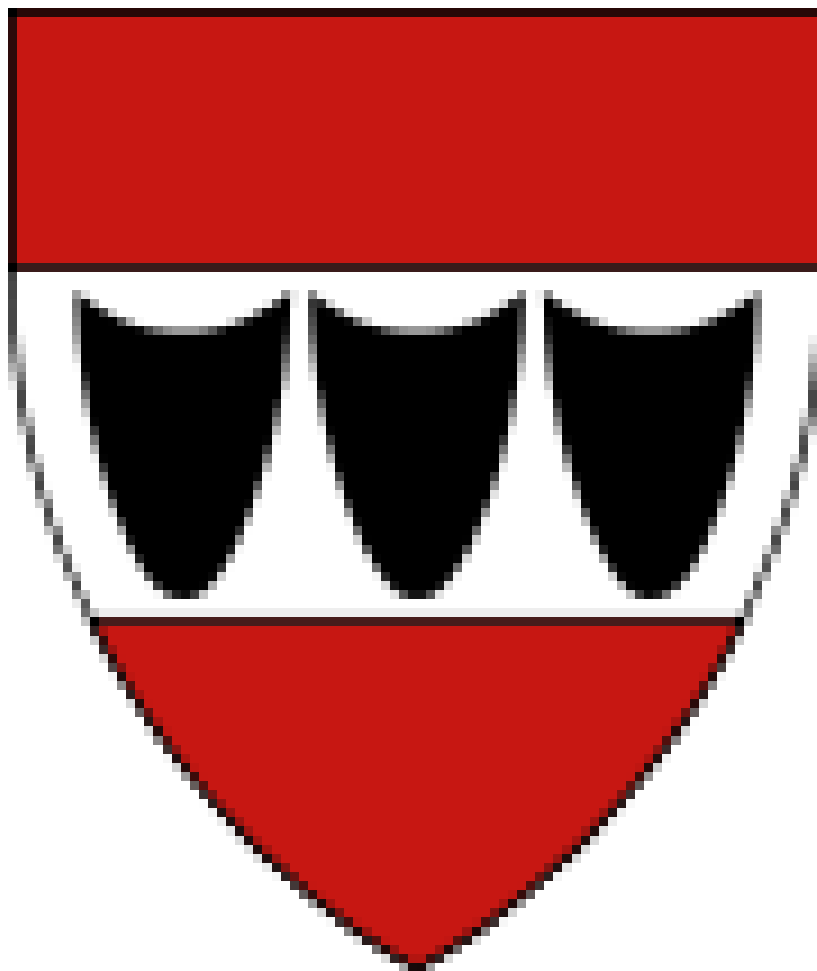
Úvodní strana katolického časopisu Československá žena, dostupné z: http://www.antikvariaty.cz/index.php?action=ListBooks&display=search&display=search&fulltxt=%F8%EDd%ED%20Ludmila%20Tich%E1&sort=b_datupd&mode=desc&search=fulltext&rows=25&curr=1&_search=_fulltext [25.7.2012].

Příloha č. 3:

Příloha č. 4:

